

KISS DÁVID

Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

Absztrakt

1990. november 28-án hajnalban, a Fejér megyei Pusztaszabolcson került sor a magyar rendőri terrorelhárító egységek egyik legnagyobb hatású bevetésére, melynek során egy különösen veszélyes, fegyveres bűnöző elfogása közben az elkövető két rendőri terrorelhárítót is meglőtt.

Kulcsszavak: Terrorelhárítás, Pusztaszabolcs, Komondor Terrorelhárító Szolgálat

Abstract

On the 28th of November 1990. in Pusztaszabolcs, Hungary, the Hungarian police special forces have faced the largest and most impactful event in the history of the unit, when a highly dangerous, armed perpetrator had to be arrested, and two officers of the „Komondor” Anti-Terror Unit have been shot in the process.

Keywords: Counter-terrorism, Pusztaszabolcs, Komondor Anti-Terror Service

Bevezetés

1990. november 28-án a Komondor Terrorelhárító Szolgálat tagjait riasztották egy a Fejér megyei Pusztaszabolcson bujkáló, veszélyes fegyveres bűnöző elfogására.¹ A három évvel korábban, 1987. október 1-jén felállí-

¹ Tóth Lóránd: Magyar Kommandós Könyv. Bereményi Könyvkiadó. 1995. 60-61. o.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

tott egység feladatai között kiemelt helyen szerepelt az ilyen típusú műveletek végrehajtása, a különleges egységbe jelentkező rendőrök erre kaptak hosszú és alapos kiképzést.² Palcsó László, a terrorelhárítók egyike így emlékezett az akcióra:

„Ez volt az első igazán éles bevetésem, mert addig csak három-négy olyan akcióban vettem részt, amikor az utcán elfogtunk nem annyira felkészült bűnözőket. Ebben az időszakban, 1989–1990-ben, még viszonylag kevés volt a Komondor Szolgálat ilyen jellegű feladata, mert más volt a társadalom berendezkedése.”³

Az elkövető háttere

A célszemélyről, B. Istvánról sok mindent el lehetett mondani, csak azt nem, hogy kevésbé felkészült lett volna. A tapasztalt bűnöző több ízben állt bíróság előtt, 1976 januárjában, 23 esztendősen például tiltott határátlépés kísérlete miatt nyolc hónap szabadságvesztéssel sújtotta a Székesfehérvári Megyei Bíróság. A romantikus kalandnak induló vállalkozásra, melynek célja Jugoszlávián keresztül Olaszország, majd Ausztrália volt, B. Istvánt elkísérte ekkor 16 esztendőös felesége is.⁴ Ahogy B. István a tárgyaláson elmonda:

„Új életet akarunk kezdeni, megbántuk meggondolatlanságunkat.”⁵

² Kiss Dávid: A Brief History of the Evolution of the Hungarian Police Anti-Terror Units (1987–2010). In: Magyar Rendészet 2023/1. szám. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest. 238. o.

³ Interjú Palcsó László rendőr főörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 4. o.

⁴ Darvasi István (főszerk.): Tiltott határátlépési kísérlet a Drávánál. „Romantikus” vállalkozás. In: Magyar Hírlap 1976/22. szám. Lapkiadó Vállalat, Budapest. 9. o.

⁵ Darvasi István (főszerk.): i.m. 9. o.

B. István a disszidálási kísérletet családi és anyagi helyzetével indokolta: elhamarkodott házassága, túl fiatal felesége, valamint albérleti gondjai juttatták oda, hogy autót béreljen és megpróbálkozzon a Dráva átúszásával, csomagokkal együtt.⁶ Egyetlen dologgal nem számolt: ifjú felesége nem tudott úszni. A hoppon maradt párt végül a határőrök fogták el.⁷

A korabeli újságcikkek alapján B. István ellentmondásos személyiség volt. Míg munkahelyén életmentésért és tűzoltásért dicséretben részesült, lakóközösségében durva, kegyetlen embernek ismerték, akinek a fizikai ereje is megvolt ahhoz, hogy dühét tettekre váltsa.⁸ 1990-ig ötször volt bűntetve, az utolsó alkalommal nyolc és fél évet töltött a szegedi Csillagbörtönben, különböző vagyon elleni bűncselekmények miatt.⁹ A börtönből 1988 novemberében szabadult feltételesen,¹⁰ majd szülei pusztaszabolcsi házában rendezkedett be.¹¹ B. István szabadulását követően sem hagyott fel a bűnözői életmóddal, 1989 júniusában hajtott végre sikeres betöréses lopást a szülővárosában, 170 000 forintot zsákmányolva.¹²

B. István a következő bűncselekményt 1990. szeptember 4-én követte el, amikor betört egy csókakői családi házba, ahonnét egy golyós és egy sörétes vadászpuskát és a hozzájuk tartozó lőszert, valamint ékszereket lopott el.¹³ Ezt követően, 1990. november 8-án éjszaka a zámoly-csákvári kereszteződésnél, miután stopposnak adta ki magát, a lopott fegyverek egyikével rálőtt egy taxisra, akit a sörétek és repeszek több mint harminc

⁶ Nagy Jenő (főszerk.): Bírósági krónika. Kalandos „kirándulás”. In: Fejér Megyei Hírlap 1976/20. szám. MSZMP Fejér megyei Bizottsága, Székesfehérvár. 8. o.

⁷ Nagy Jenő (főszerk.): i.m. 8. o.

⁸ Darvasi István (főszerk.): i.m. 9. o.

⁹ Eötvös Pál (főszerk.): Ágyból tüzelt, majd megadta magát. In: Népszabadság 1990/281. szám. Népszabadság Rt., Budapest. 17. o.

¹⁰ Péntek Sándor: Tizenhat + két évet kapott. In: Komárom-Esztergom megyei 24 óra 1993/85. szám. Axel Springer-Magyarország Kiadói Kft., Tatabánya. 3. o.

¹¹ Péntek Sándor: i.m. 3. o.

¹² Somogyi Gábor: Főszerepben a kommandó – meddig terjedhet a humánus?. In: Pesti Hírlap 1990/195. szám. Pesti Hírlap Kiadó Kft., Budapest. 16. o.

¹³ Eötvös Pál (főszerk.): i.m. 17. o.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

helyen sebesítettek meg.¹⁴ A fegyveres bűnöző ezután letett eredeti tervéről, egy benzinkút fegyveres kifosztásáról, ám több kisebb betörést is elkövetett, többek között családi házak és egy iskola kárára.¹⁵

Akcióban a kommandó

A taxi elleni támadás után B. István ellen országos nyomozás indult, így hamar kiderült, hogy édesanyja pusztaszabolcsi házában bujkált, apja társaságában.¹⁶ A Velencei út 94. szám¹⁷ alatti családi házat figyelő nyomozók nap mint nap látták, hogy az idősebb B. boltba indult, ahonnan több személynek elegendő élelmiszerrel tért haza, így szinte teljesen biztos volt, hogy fia még mindig a házban van.¹⁸ A felderítők munkája kapcsán, illetve az akciót irányító rendőri vezető hozzáállására Palcsó László, aki a terrorelhárító egység őrmestereként vett részt a feladatban, így emlékezett:

„Biztos, hogy ők is hibáztak, mert volt, amikor nagyon profik voltak, de olyan is, amikor nagyon melléfogtak. Itt például rosszul mérték fel a házat, lekérték a tervrajzot, de az már nem volt valós. (...) nekünk pedig már komplett tervünk volt. Tudtuk, hogy a célszemély apja minden reggel kimegy a boltba és bevásárol (...). Mi azt javasoltuk, hogy fogjuk el a boltnál az öreget és zárjuk körbe a házat, aztán szólítsuk fel megadásra a bentieket. Ezt a fehérvári kapitány helyettese, aki egy közlekedési tiszt volt, leszavazta és azt mondta, hogy menjünk inkább be, hogy mielőbb hazamehessünk. (...)”¹⁹

¹⁴ Baranyi Pál (főszerk.): Hétfő éjjel Zámolyon rálöttek egy taxira. In: Fejér Megyei Hírlap 1990/238. szám. Új Lap- és Könyvkiadó Kft., Székesfehérvár. 8. o.

¹⁵ Péntek Sándor: i. m. 3. o.

¹⁶ Péntek Sándor: i. m. 3. o.

¹⁷ D. Kiss Csaba (főszerk.): Komondor-akció Pusztaszabolcson – két rendőr megsebesült In: A Hírlap 1990/23. szám. Limes Lap- és Könyvkiadó, Dunaújváros. 8. o.

¹⁸ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 9. o.

¹⁹ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 10. o.

Érdemes elmondani, hogy ebben az időszakban a Komondor Terrorelhárító Szolgálat nem önálló rendőri szervként, hanem felkérésre, úgynevezett át-alárendeléses rendszerben dolgozott, melynek eredményeként egy-egy feladat kapcsán a kijelölt állomány a helyi rendőri vezetők utasításait követte, a terrorelhárítók a taktikai megoldásokra csupán javaslatot tehetek.²⁰ Az elfogást így 1990. november 18-án hajnalban azonnal meg kellett kezdeni, dacára annak, hogy a terrorelhárítók, úgy tervezték, hogy elfogják a boltból visszatérő apát, majd felszólítások sorozatával pszichológiailag annyira kimerítik a házban lévő fegyverest, hogy megadja magát.²¹ Arra nem számítottak, hogy a rutinos bűnöző már várta őket. Ahogy Palcsó László mondta:

„A fickó annyira profi volt, hogy éjszaka az áramot úgy lebiztosította, hogy amikor a kollégáink megpróbálták kintről felkapcsolni, az mindig leverte a biztosítékot. Ráadásul nem az ágyon aludt, hanem az ágy mellett, utcai ruhába öltözve, töltött fegyverrel. (...) Ebből látszik, hogy már számított egy rendőri erő megérkezésére, akiket, ha be is törnek, hogy őt elfogják, könnyen megsorozza, vagy hátul kiugrik az ablakon (...)”²²

Az elkövető felkészültsége valóban arra mutat, hogy ismerte a lehetőségeit. Érdemes megjegyezni, hogy a korszakban egyéni, sisakra szerelhető éjjellátó készülékeket a terrorelhárító egységnél még nem rendszeresítettek, a legkorszerűbb ilyen típusú optikák pedig a szovjet eredetű, az 1970-es években készült NSZPU²³ fegyvertávcsövek voltak, melyeket a Komondor Terrorelhárító Szolgálatnál rendszeresített 39 darab SZVD²⁴ Dragunov

²⁰ Kiss Dávid: i. m. 240. o.

²¹ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 11. o.

²² Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 11. o.

²³ Szovjet IPN58 típusú éjszakai céltávcső, mely nevét az orosz „Ночной прицел” – „éjszakai irányzék” kifejezésről kapta.

²⁴ Szovjet eredetű „Снайперская винтовка Драгунова”, azaz „Dragunov mesterlövész puska”.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

távcsöves puskákra szereltek fel.²⁵ Tekintettel arra, hogy ezek a fegyverek alaprendeltetésük, valamint több mint egyméteres teljes hosszúságuk miatt egyáltalán nem alkalmasak épületben vívott tűzharcra, a terrorelhárítók csehszlovák eredetű vz. 61 „Skorpió”, illetve szovjet Sztecskin APSZ²⁶ géppisztolyokkal, valamint PA-63 típusú pisztolyokkal és Remington söreteres puskákkal felszerelve indultak bevetésre.²⁷ A terrorelhárítók, hogy az épület belsejében uralkodó sötétben tájékozódni tudjanak, mégis szabadon használhassák mindkét kezüket, a karjukra, szigetelőszalaggal zseblámpát erősítettek.²⁸ A bevetési parancs elhangzása után lezajló eseményeket Bárány János, aki ekkor törzsőrmesterként a 3. számú bevetési csoportban szolgált, elevenítette fel. Ő számol be arról, mi tárult a szeme elé a földszintes házba belépve:

„Behatoláskor derült ki, hogy a hátsó bejárat az csak egy padlásfeljáró, így egyedül frontálisan tudjuk lerohanni a házat. Mivel egy bejárat volt, azon mentünk be. Talán egyet, vagy kettőt léptünk, amikor jött is az első lövés, ami Jocit találta el. Majd jött a második lövés, amivel szerencsém volt, mert, ahogy az ajtóban álltam, az ajtófélfába csapódott és így nem lőttek mellbe, hanem ami a lövedékből levált, gellert kapott, az kapta el Lacikát. A parancsnokom szólt, hogy előre, így mentem tovább, rúgtam be a szoba ajtaját, ahonnét az elkövető lőtt. (...) Azonnal visszalőttünk. Az ember pedig eldobta a fegyvert és feküdt a földön, ez volt a szerencséje, mert én derékmagasságban tüzeltem duplanullás söréttel,²⁹ meg brennekkével.³⁰

²⁵ KIMUTATÁS a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, löszerekről és hadiműszaki felszerelésekről. Budapest. 1988. 1-2. o.

²⁶ Szovjet „Автоматический Пистолет Стечкина”, azaz Sztecskin automata pisztoly.

²⁷ KIMUTATÁS a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, löszerekről és hadiműszaki felszerelésekről. Budapest. 1988. 1. o.

²⁸ Sebők János: Siker vagy kudarc? Az első vér. In: TOP GUN MAGAZIN 1991/2. szám. Top Gun Kft., Budapest. 22. o.

²⁹ A duplanullás sörét nagyméretű ólomsöréttel töltött lövedéket jelent, melyet nagyvadak leterítésére alkalmaznak a vadászatban.

³⁰ A brenneke-löszere egy nagyméretű ólomlövedékből áll, amelyet vaddisznók, medvék ellen fejlesztettek ki, és söreteres puskából kilőhető.

(...) amikor vadászpuskával odacsördítenek, muszáj vagy válaszolni. (...) meglepődtünk, hogy ránk lőttek. Utána viszonztuk a tüzet, elfogtuk az embert és csak ezt követően foglalkoztunk a sebesültekkel. Palcsó Lacit, akit lágyékon talált a lövedék, én húztam ki a házból, de eddigre már mindenki bilincsben volt, akinek kellett.”³¹

Ugyanezekre a pillanatokra Palcsó László, akit B. István második, vak-tában leadott puskalövése talált el, így emlékezett:

„Betörtünk egy főbejáraton. A zajra jött elő a célszemély apja, aki anynyit kérdezett, hogy »Maguk mi a fenét csinálnak itt?« Én rászóltam, hogy »Rendőrség, feküdjön le!« és már fordultam is Pethő Józsi után. Az öreg miatt Bárány Janiékna balra kellett elfordulni, ők bilincseltek meg a földön, mi pedig mentünk előre. (...) egyértelműen azt az ajtót lőtte az elkövető, amin mi be akartunk menni a hátsó szobába. (...) Az én szerencsém az volt, hogy a nekem szánt lövedék gellert kapott az ajtófélfán, ott gombásodott fel és úgy csapódott belém, megállva a szeméremcsontban. Józsit, aki az első lövést kapta, vállon találta a lövedék. (...) én nem tudtam löni Józsitól. Ő állt előttem, ő lőtt vissza Sztecskin géppisztollyal,³² vagy hús lövést leadott a vaksötét szobába, átlőtt vállal, reflexből. A lövedékek egy tíz centis szórásban voltak a falban, az elkövető feje fölött, ami még versenyen is szép eredmény, nem hogy stressz alatt, tűzharcban, sebesülten. (...) egy nagyon nagy ütést éreztem, de mentem tovább. Ekkor éreztem meg az égett hús szagát, mint a disznóvágáson. Meg is lepődtem, nem nagyon tudtam hova tenni ezt a kérdést magamban, mondtam is a srácoknak, hogy engem is eltaláltak, de azt hittem, hogy csak sóspuskával lőttek ránk, mondom, akkor nincs semmi baj. Józsi hanyatt esett rám és láttam, hogy vérzik, a vállamra vettem és elindultunk kifelé, már tették is be a kocsiba az NBH-

³¹ Interjú Bárány János r. századossal (2024. 07. 10.) 6. o.

³² Szovjet eredetű, 9x18 mm-es Makarov löszert tüzelő Sztecskin APSZ géppisztoly, amely a Komondor Teroorelhárító Szolgálatnál is rendszerben állt ekkor.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

sok,³³ én pedig mentem vissza a házba, a helyemre. A többiek közben fedeztek minket zárótűzzel, meg is adta magát az emberünk, ekkora tüzerőre nem számított.”³⁴

Testi és lelki sebek

A két sebesült terrorelhárítót külön-külön, a Nemzetbiztonsági Hivatal civil autóival szállították a legközelebbi egészségügyi intézménybe,³⁵ a székesfehérvári Szent György kórházba.³⁶ Pethő József rendőr főtörzsőrmester bal vállát roncsolta szét a lövedék, míg Palcsó László rendőr őrmester a lágyékánál sérült komolyabban.³⁷ Egyik rendőrt sem védte meg a lövedékálló mellénye, hiszen a B. István fegyveréből kilőtt puskalövedékek mindkét esetben olyan helyre csapódtak be, ahol nem fedte kellőképpen a testet páncél.³⁸ Palcsó László úgy vélte, a terrorelhárító egységnél rendelkezésre álló, eltérő kialakítású, típusú és védelmi fokozatú lövedékálló mellények is hozzájárultak ahhoz, hogy egyiküket sem védte meg a mellényük.³⁹ Mint mondta:

*„Ha mellényt cseréltünk volna egymással, lehet, hogy egyikünk sem sérül meg.”*⁴⁰

Ezt az álláspontot képviselte a terrorelhárítók megbízott parancsnoka, Pácsér István őrnagy is, aki egy nappal az események után ezt nyilatkozta a Kurír újságírójának:

³³ A Nemzetbiztonsági Hivatal munkatársai, akik a ház figyelését végezték.

³⁴ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 10-11. o.

³⁵ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 13. o.

³⁶ Tárkányi Adrien: Banditát fogtak a komondorok. In: KURÍR 1990/129. szám. Kurír Lap- és Könyvkiadó Rt., Budapest. 1-3. o.

³⁷ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 12. o.

³⁸ Somogyi Gábor: i. m. 16. o.

³⁹ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 12. o.

⁴⁰ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 12. o.

„Rettenetes balszerencse volt, mivel golyóálló mellényt hordtak, s mindkét lövés a mellény szélétől egy centire találta el őket. Még mindig nem hevertem ki ezt az éjszakát.”⁴¹

Palcsó őrmester, aki Pusztaszabolcstól Székesfehérvárig egész úton eszméletlenül volt, így tisztán emlékezett mindenre, az alábbiak szerint idézte fel a kórházba érkezése utáni eseményeket:

„(...) Még arra is emlékszem az ügyeletes nővér, (...) azt hitte, hogy rézszeges vadászbaleset volt, vagy hasonló. Mondta is, hogy »nem igaz, hogy az ember a hajnali szolgálatban nem tud pihenni, mert maguk játszanak a fegyverükkel.« Gondoltam magamban, biztosan nem tudja, mit beszél, különben nem így állna hozzánk. Később bocsánatot kért. Ahhoz képest, hogy a magyar kórházi viszonyok azért nem voltak világelsők, minden nagyon gyorsan történt. Mire én bekerültem, Jocót már megműtötték. Arra emlékszem, hogy levetkőztettek, megkatétereztek, és jött az altatóorvos, és aki borotvált. Mire előkészültek, már akkora volt a hasam, mint egy terhes nőnek. Ez a hordalék, ami bekerült a szervezetembe, gyulladást okozhatott, én ettől ijedtem meg először komolyabban, addig semmit nem fogtam fel. (...) Igazából mérges voltam, mert szerettem volna megkapni a lövedéket, amit kiszedtek belőlem, de nem engedték. Lefoglalták bűnjelként (...) Ráadásul az orvosok levágták rólam minden ruhámat, (...) A kedvenc fekete garbómat is szétvágták, pedig nagyon szerettem, kényelmes volt. Persze ez akkor teljesen indokolt volt, az életemet akarták megmenteni.”⁴²

A terrorellhárítók felépüléséig hosszú folyamat vezetett. Míg Palcsó őrmester sebe komplikációmentesnek bizonyult és szépen gyógyult, Pethő főtörzsőrmester maradandó sérüléseket szenvedett el.⁴³ Kubinszki István

⁴¹ Tárkányi Adrien: i. m. 3. o.

⁴² Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 12. o.

⁴³ Péntek Sándor: i. m. 3. o.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

alezredes, a Komondor Terrorelhárító Szolgálat nevelési tisztje, aki a szolgálatellátás közben megsérült rendőri terrorelhárítók rehabilitációjáért is felelt, így írta le beosztottjai helyzetét:

„Pethő Józsival Bécsbe kellett menni, mert ott volt olyan idegspecialista, aki meg tudta műteni a roncsolt vállát, bár a karja nem lett száz százalékos. Szerencsére mindketten vissza tudtak térni a szolgálathoz, Palcsó Laci teljesen helyre jött, Pethőnek pedig mi kerestünk olyan beosztást a szolgálaton belül, ami megfelelt a megváltozott élethelyzetének. Szerintem én voltam az első, aki leszúrtam őket, amikor újra szolgálatba álltak, ordítottam velük, hogy mit képzelnek magukról a vitéz urak, hogy csak úgy meglovatják magukat? Ez volt az a hangnem, amiből értették, hogy mi a helyzet pontosan. Mi is aggódtunk értük és mindenki azon igyekezett, hogy vissza tudjanak illeszkedni felépülés után a feladatkörükbe.”⁴⁴

Az egészségügyi rehabilitáció mellett a pszichológiai visszailleszkedés és a fizikailag megterhelő, állandó kiképzés folytatása is leküzdendő akadályként tornyosult a lábadozó terrorelhárítók előtt, akik lelki beállítottságuk, valamint sebesülésük súlyossága arányában eltérően reagáltak az új helyzetre. Szórádi István törzsszázlós, aki Pethő főtörzsörmestert szállította Bécsbe rehabilitációra, így írta le a sebesült főtörzsörmester lelkiállapotát:

„Józsi-t én vittem ki Bécsbe kocsival az utókezelésre, a pszichológusunk is velünk jött. Józsi egész úton felakadt szemmel ült, a száját sem húzta el, ha szóltam hozzá. Az orvosok azt mondták, hogy simán kisedik a hónaljba becsapódott lövedék repeszeit, de nem sikerült tökéletesen a kezelés, sérültek az idegek. A pszichésen felmerült problémák ennél is nagyobb gondot okoztak szerintem. Józsi nem is akart együttműködni a terápiában, elhagyta magát (...) Olyan volt, mintha egy másik dimenzióban élne, vagy valami ködbe bámulna. Nagyon rosszul élte meg az egészszet. Vannak sérülések,

⁴⁴ Interjú Kubinszki István nyá. r. alezredessel (2024. június 19.) 7-8. o.

*amik az emberből kihozzák a pluszt, de belőle a mínuszt hozta ki ez a bal-
eset. (...)*⁴⁵

Palcsó László ezzel szemben gyorsan, komplikáció nélkül gyógyult. A lányékon lőtt, fiatal őrmester így emlékezett a visszatérésére a távollétében lassú átalakulásnak induló Komondor Terrorelhárító Szolgálat soraiba:

*„Már márciusban visszamentem, együtt edzettem a többiekkel, persze nem teljes erővel, de már ott voltam a csapatban. Az kicsit tovább tartott, míg munka közelébe engedtek, legalább fél évig nem tettek be éles bevetésre. Féltettek és próbálták azt tesztelni, hogy én mennyire fogok félni, ha valami hasonló történik. Érdekes dolog ez, mert amikor visszamentem, én is azt mondtam, hogy minden rendben lesz. Aztán az első, vagy második bűnügyi munkán, amiben én is részt vettem, be kellett mennünk egy bankba, mert jelezték nekünk, hogy fegyveresek bankrablásra készülnek. (...) Ahogy mentünk befelé, egy pillanat alatt átvillant az agyamon, hogy vajon mi fog történni, ha most is löni fognak, hogy újra helyt állok-e legalább úgy, ahogy az előző esetenél helyt álltam, nem fogok-e rosszabbul teljesíteni? Vagy pánikba esek és bajba sodrom a többieket, akik számítanak rám? Ez egy pillanat alatt átfutott a fejemben. Végül a bűnözők nem jöttek el, (...). Mi ezért elfogás nélkül kimentünk az épületből és ekkor úgy éreztem, mintha egy nagy kő esett volna le a szívemről, megkönnyebbültem, túl voltam az egész félelmen. (...) úgy éreztem, mintha átléptem volna azt a lépcsőfokot, ami után tudtam, hogy biztosan nem lesz gond.”*⁴⁶

A bevetés utóélete

⁴⁵ Interjú Szórádi István rendőr törzszászlóssal (2024. augusztus 15.) 15. o.

⁴⁶ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 14. o.

A házban sértetlenül elfogott, további ellenállást nem tanúsító B. Istvánt a Székesfehérvári Rendőrkapitányságra szállították be.⁴⁷ A megtermett bűnöző ellen számos bűncselekmény mellett végül hivatalos személy elleni erőszak, lőszerrel és lőfegyverrel való visszaélés és emberölési kísérlet miatt emeltek vádat.⁴⁸ A Fejér Megyei Bíróság első fokon 12 év fegyházbüntetést szabott ki rá, amelyet a Legfelsőbb Bíróság 16 évre módosított.⁴⁹ A bíróság súlyosbító körülményként értékelte azt, hogy B. István ekkor már számos alkalommal állt a törvény előtt, visszaeső bűnözőként, feltételesen szabadlábon töltött büntetése ideje alatt követte el különösen erőszakos cselekményét.⁵⁰ A büntetéshez halmazati tételként adták hozzá a feltételesen szabadlábon töltött korábbi büntetési tétel idejét, így az ekkor 41 esztendőes B. Istvánt 1993-ban összesen 18 év szigorított fegyházbüntetésre ítélték.⁵¹

A pusztaszabolcsi akció azonban nem csak egy erőszakos bűnöző sorsát pecsételte meg, a két különlegesen képzett, tapasztalt rendőr sebesülésével végződő bevetés a Komondor Terrorelhárító Szolgálat hadra foghatósága kapcsán is kérdéseket vetett fel. Palcsó László így foglalta össze az akció eredményeit:

„Végül minket marasztaltak el, hogy szakszerűtlenek voltunk. Ebben volt is valami igazság, mert (...) a behatolás előtt elmaradt a klasszikus rendőri felszólítás, amit folyamatosan, hangosbeszélőben kellett volna mondani, mielőtt bemegyünk. Ezt mi akartuk is, de arra kaptunk parancsot, hogy azonnal hatoljunk be, így ahogy elhangzott, hogy rendőrség, mi már törtük is be az ajtót. Így az emberünk azzal védekezhetett, hogy nem is halotta a felszólítást a beszakadó ajtótól (...)”⁵²

⁴⁷ Tárkányi Adrien: i. m. 3. o.

⁴⁸ Péntek Sándor: i. m. 3. o.

⁴⁹ Péntek Sándor: i. m. 3. o.

⁵⁰ Péntek Sándor: i. m. 3. o.

⁵¹ Péntek Sándor: i. m. 3. o.

⁵² Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 13. o.

A hiányos, elavult védőfelszerelést is kritika érte, és nem csak az újságírók kérdeztek rá arra, hogy miért nincsen az ország egyik legfelkészültebb rendőri egységének korszerű felszerelése, de maguk a terrorelhárítók is úgy vélték, ideje lenne lecserélni a 20-30 évvel korábbi színvonalnak megfelelő, elavult eszközöket. Az egyik leginkább hiteles hang Palcsó László volt, aki így foglalta össze a védőfelszerelések állapotát:

„(...) még ballisztikus pajzsaink sem voltak, mert azt sem tudtuk, hogy az micsoda. Pedig voltak, az oroszok már használták is, csak mi nem tudtunk róla. (...) Nekünk csoportonként tíz szolgálati mellény volt, de mindenkinek másfajta jutott. (...)”⁵³

Ezt a véleményt osztotta, látatlanban, a Komondor Terrorelhárító Szolgálat korábbi, legendás hírű lökiképzője, az akció idején már nyugállományba vonult Simkó Imre is:

„(...) szerencse, mégpedig fatális szerencse, hogy a bűnöző által kilőtt lövedék nem találta el a páncélmellényt. Ugyanis ha egy mellény védőképessége gyengébb, mint a fegyver, amivel rálőnek, jobb, ha nincs rajta a rendőrön. A lövedék ilyenkor átüti s szétrobbantja a mellényt, amelynek szilánkjai behatolnak a testbe. Onnan aztán csak slaggal moshatják ki, vagy még azzal sem. (...)”⁵⁴

Több más tényező együtt állása mellett, a pusztaszabolcsi bevetés tanulságai vezettek el a Komondor Terrorelhárító Szolgálat 1991 decemberében végrehajtott átalakításához, melynek során a legfontosabb változást az je-

⁵³ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 12. o.

⁵⁴ Tárkányi Adrien: Mesterlövész foxival. In: KURÍR 1991/45. szám. Kurír Lap- és Könyvkiadó Rt., Budapest. 7. o.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

lentette, hogy az új terrorelhárító egység, a Rendőrség Különleges Szolgálat, közvetlenül az országos rendőrfőkapitány közbiztonsági helyettesének utasításait hajtotta végre.⁵⁵

Az új terrorelhárító egység vezetői levonták a taktikai és anyagi-technikai konklúziókat egyaránt, így például rendszerbe állítottak egy kifejezetten a bevetési csoportok igényei szerint felszerelt, a rendőri egység állományába tartozó mentőautót, mivel Pusztaszabolcson teljesen hiányzott a felszámolást végrehajtó állomány egészségügyi biztosítása.⁵⁶ Ahogy Kubinszki alezredes fogalmazott:

„Látta a hibákat a felső vezetés is, és levonták a következtetéseket. Az lett a konklúzió, hogy az nem jó, ha más rendőri vezetők akarnak minket irányítani helyszínen, amikor a szakmához mi értünk. Így létrehozták a Rendőrség Különleges Szolgálatát. Külföldről, Franciaországból kaptunk egy mentőautót, ami ezután minden bevetésen jött velünk, benne a felcserrel, a kommandó mentőorvosával. Lehet, hogy két utcával odébb parkoltak le a biztonság miatt, de így sokkal gyorsabban kaphatott segítséget, akinek kellett.”⁵⁷

Összefoglalás

Összességében elmondható, hogy a Komondor Terrorelhárító Szolgálat tagjai által 1990. november 28-án hajnalban, Pusztaszabolcson végrehajtott elfogás számos taktikai és stratégiai szintű hibára mutatott rá. Taktikai hibának tekinthető az elfogás során az egyértelmű rendőri felszólítás hiánya, ami lehetőséget adott volna a helyzet deeszkalációjára, valamint az ezzel egy időben meginduló felszámolás kaotikus jellege, melynek során az egyik rohamcsoport egy előzőleg ismeretlen padlásfeljáróhoz jutott el,

⁵⁵ Kiss Dávid: i. m. 241. o.

⁵⁶ Interjú Kubinszki István nyá. r. alezredessel (2024. június 19.) 7. o.

⁵⁷ Interjú Kubinszki István nyá. r. alezredessel (2024. június 19.) 7. o.

ahonnét nem volt mód a tovább haladásra. Ez a körülmény nagyban hozzájárult ahhoz, hogy B. István felkészüljön az egyetlen szoba jöhető irányból érkező támadásra.

Szintén taktikai hibát jelent a végtagokra rögzített elemlámpák alkalmazása, melyek ugyan a kezek használata nélkül világítják meg a felhasználó előtti terepszakaszt, azonban a test előtt kinyújtott, folyamatos fényforrás mintegy célpontot is rajzol a felhasználó felsőtestéről, így az, aki a fényforrásra céloz, jó eséllyel veszi célba a létfontosságú szerveket is.

A pirotechnikai eszközzel, vagy más módon végzett elterelés hiánya szintén időt adott a fegyveres elkövetőnek arra, hogy tisztába kerüljön az általa jól ismert épületbe behatoló terrorelhárítók pozíciójával, így lehetősége nyílt a csukott ajtón keresztül, viszonylag pontos tüzet vezetni a rendőrökre.

Taktikai hibaként merül fel az egy irányból megindított behatolás mellett az ajtóban tömörülő rohamcsoport elhelyezkedése, amelynek tagjai így egyetlen lehetséges löirányban csoportosulva, az épületharcászatban csak „halálfolysónak” nevezett, az ellenség által könnyen belőhető, belátható területen zsúfolódtak össze. Ennek elsődleges oka a ház kialakítása mellett abban kereshető, hogy a terrorelhárítók nem tudták, melyik szobában tartózkodik a célszemély. Fontos elemet jelent az a tény is, hogy a kiképzés, ide értve az épületharcászatot is, ekkor kifejezetten embrionális szakaszában járt. Ahogy az egyik, ebben az időben kiképzett terrorelhárító elmondta:

„Nagyon gyerekcipőben járt még a szakma. Az asztalon modelleztük, hogy van pár darab kétforintos, azok vagyunk mi, és a rajzolt alaprajzon, a folyosón megyünk, így... és tologattuk a papíron a kétforintosokat. Hát nem egy 3D-s animáció. Aztán filmekből is csemegéztünk. (...) Tényleg sokszor az életveszély kezét fogtuk. Néha csak viccből.”⁵⁸

⁵⁸ Kiss László: Regényes életem – Egy terrorelhárító visszaemlékezései (kézirat a szerző birtokában) 11. o.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

Palcsó főtörzszászlós így árnyalta a kiképzés korabeli rendszerének működését:

„(...) sokáig azt gondoltam, hogy a világon biztos vannak jobb kiképzők, akik technikásabbak, vagy tapasztaltabbak, de amit kaptunk, alapképzésnek tökéletes volt. Utána kellett volna még egy speciálisabb finomítás, mielőtt a bevetési csoportokba kerülnék, de összességében ezt a tapasztalatot a csoportokban mi megkaptuk. Később, amikor 1991-től elindultak az amerikai kiképzési programok és a fiúk behozták a szervezethez a külföldi tudást, ez a képzési rendszer is átalakult.”⁵⁹

Az elsődleges egészségügyi beavatkozást szükség szerint megkezdeni képes mentőegység vagy orvosi szakember teljes hiánya szintén taktikai hibaként jelenik meg. Az így kialakult súlyos, életveszélyes helyzetet a helyszínen megsebesült terrorelhárítók egyike is elkerülhetőnek ítélte volna, abban az esetben, ha elérhető a helyszínen az azonnali orvosi segítség.⁶⁰

Taktikai szempontból helyes döntés volt a célszemély édesapjának rögzítése a földön kényszerítőeszköz, bilincs alkalmazásával, mivel az épületbe belépő rendőrök nem tudhatták, hogy az apa ebben a helyzetben véten személy, tús, vagy esetleg aktív támogatója-e a fiának.

Stratégiai hibaként értékelhető az elavult lövedékálló mellények több típusának vegyes alkalmazása. A Komondor Terrorelhárító Szolgálat felállítását követően egy évvel, 1988-ban, a rendőri terrorelhárító egység részére elérhető személyi lövedékálló védőmellények típusának és a rendelkezésre álló mennyiségnek a felsorolását az 1. számú táblázat tartalmazza. Fontos kiemelni, hogy több mellény esetében sem állapítható meg a pontos típus, tekintettel arra, hogy a kimutatásban csak cikkszám vagy fantázianév utal az eszközre, így védőképességük megállapítása is akadályokba ütközik.

⁵⁹ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 2. o.

⁶⁰ Interjú Palcsó László rendőr főtörzszászlóssal (2024. 08. 07.) 13. o.

Típus	Darabszám
„TITÁN” lövedékálló mellény	38 db
ANPO-1 védőmellény	20 db
U-20-M védőmellény	1 db
U-24-M védőmellény	1 db
U-25-L védőmellény	1 db
AN-24 védőmellény	1 db

1. számú táblázat

*a Komondor Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében 1988-ban megtalálható védőmellények kimutatása*⁶¹

A visszaemlékezésekben semmi nem utal újabb mellények rendszeresítésére vagy a régi készlet leváltására 1990-ig, így joggal feltételezhető, hogy a fent látható 62 darab vagy kevesebb védőmellény közül választhattak a bevetésre induló terrorelhárítók, mérlegelve az adott típus védelmi és komfortfokozatát, a várható feladatot, valamint az adott mellények elérhetőségét is, hiszen volt olyan védőeszköz, melyből csak egy-egy darab állt rendelkezésre. A megsebesült terrorelhárítók egyike, valamint a kortárs szakértők is kiemelték az elérhető védőmellények alacsony hatásfokát, megbízhatatlanságát. Annál is érthetlenebb a ballisztikus pajzsok használatának teljes mellőzése, mivel ilyen eszközzel, egy darab PS-15 típusú, TIG védőpajzzsal már 1988-ban is rendelkezett a Komondor Terrorelhárító Szolgálat.⁶² Természetesen lehetséges, hogy ez a ballisztikus pajzs két évvel később már nem volt elérhető, vagy nem volt hadra fogható műszaki állapotban, erre a kérdésre azonban, források hiányában, nincsen további logikus magyarázat. A Komondor Terrorelhárító Szolgálat karhatalmi készletében ugyanígy megtalálható volt két darab „golyóálló mellvéd”, melyeknek pontos kialakítása a cikk írója előtt jelenleg nem ismert, ám min-

⁶¹ KIMUTATÁS a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, lőszerokről és hadiműszaki felszerelésekről. Budapest. 1988. 2. o.

⁶² KIMUTATÁS a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, lőszerokről és hadiműszaki felszerelésekről. Budapest. 1988. 2-3. o.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

denesetre ez a tétel is jól szemlélteti, hogy a védőmellények mellett a terrorelhárítók felszerelésében helyet kaptak olyan lövedékálló védőeszközök is, amelyeket nem alkalmaztak Pusztaszabolcson. Stratégiai szintű problémát jelentett a társszervekkel folytatott együttműködés akadozása is, melynek hatására a terrorelhárítók téves adatok alapján kezdték meg a beavatkozás megtervezését. A legnagyobb kihívást azonban az át-alárendelt szolgálati forma jelentette, amelynek tekintetében a bevetési parancs nem egy kiképzett, felkészült és tapasztalt terrorelhárító vezetőtől, hanem egy megyei rendőri vezetőtől érkezett. Egy terrorelhárító lakonikus tömörséggel így összegezte Pusztaszabolcs tanulságait:

„A pusztaszabolcsi, az felderítési-figyelői hiba volt, nem a mi hibánk, csak minket küldtek be találomra. (...)”⁶³

Mindezek ellenére a terrorelhárítók szakmaisága kapcsán csupán maga az elfogott személy emelt szót, ami mögött felfedezhető motivációként az enyhébb büntetés kiszabásának elérése, az áldozati szerep erősítése is, a valós taktikai helyzet ellenére. A célszemély által bevezetett ellenintézkedések, a felkészültség egyaránt azt mutatta, hogy nem állt szándékában harc nélkül megadnia magát. Érdeemes kiemelni azt a motívumot, hogy amikor B. István tüzet nyitott a terrorelhárítókra, nem tudhatta, hogy apja éppen a ház melyik szobájában tartózkodik, nincs-e a tűzvonalban ő is, ettől függetlenül lőtt. Ez a körülmény jól bemutatja az elkövető motivációit.

A terrorelhárítók által alkalmazható erő legfelső szintjét a korabeli jogszabályi környezet is a lőfegyverhasználatban jelölte meg. Látható, hogy ez a legszélsőségesebb eszköz volt csupán képes arra, hogy hathatósan megtörje a célszemély ellenállását, és lehetővé tegye, hogy a célszemélyt szabadságában a szükséges keretek között korlátozva elfogják, illetve előállítsák. Bár az elfogás leginkább harctériként jellemezhető körülményei számos alkalmat adtak volna a terrorelhárítóknak a bosszúra sebesült társaikért, B. Istvánt vagy az édesapját a rendőrök mégsem bántalmazták vagy

⁶³ Interjú Kiss Lászlóval (2013. április 26.) 3. o.

ölték meg jogtalanul, visszaélve erő- és tűzfölényükkel. Ez a körülmény a végrehajtó állomány magas fokú erkölcsi szilárdságát bizonyítja, a terrorelhárítók számára új helyzetben is. Nem elhanyagolható a lélektani hatás fontossága sem, melyet elsősorban a megsebesült terrorelhárítókon mérhetünk le. Ahogy Szórádi törzszászlós emlékezett, bár a Komondor Terrorelhárító Szolgálat tagjait felkészítették a fegyveres, veszélyes bűnözők elleni harcra, az első éles tűzpárbaj megmutatta, hogy a fizikai felkészítés mellett milyen kiemelt szerepe van a pszichológiai előszűrésnek is, hiszen a terrorelhárítók a folyamatos pszichikai nyomás mellett a poszt-traumatikus stressznek is ki vannak téve:

„Ebben a csapatban bárki állhatott volna az ajtóban, de rájuk jött ki a lépés, ők voltak ott. Ha viszont úgy vesszük, hogy a belső harmóniájával, a saját intelligenciájával képes volt túlélni, akkor Palcsó Laci igazi hős volt. Az ő ellentéte Pethő Józsi, aki nem a hőse, hanem az áldozata volt az egésznek, pedig ugyanabból a puskából lőtték meg.”⁶⁴

A fent felsorolt és elemzett szempontokat az 1991. december 15-én, a Komondor Terrorelhárító Szolgálat bázisán és jogutódjaként felállított új szervezet, a Rendőrség Különleges Szolgálatának vezetése kiértékelte, és azonnali lépéseket tett a feltárt hiányosságok, visszasságok orvoslására. Így kijelenthető, hogy a Pusztaszabolcson eldőrdült lövések a terrorelhárítási paradigmaváltás kezdetét is jelezték.⁶⁵

⁶⁴ Interjú Szórádi István rendőr törzszászlóssal (2024. augusztus 15.) 15. o.

⁶⁵ Kiss Dávid: i. m. 241. o.

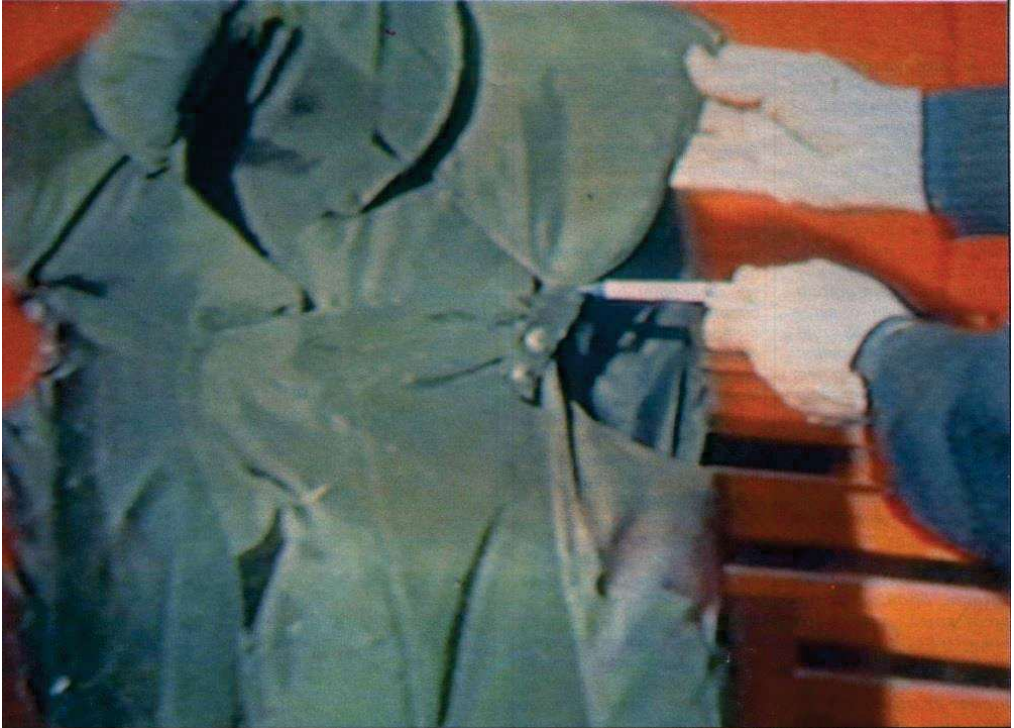
Kiss Dávid: Tűzpárhaj Pusztaszabolcon – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

Képek

A terrorelhárítók által megostromlott ház.⁶⁶

⁶⁶ D. Kiss Csaba (főszerk.): i. m. 8. o.

A Pethő József rendőr főtörzsőrmester által a bevetésen viselt lövedékálló mellény.⁶⁷

⁶⁷ Sebők János: i. m. 23. o.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

Röntgenfelvétel a Pethó József rendőr főtörzsőrmester testében látható repeszekről.⁶⁸

⁶⁸ Sebők János: 23. o.

Irodalomjegyzék

Baranyi Pál (főszerk.): Hétfő éjjel Zámolyon rálöttek egy taxira. In: Fejér Megyei Hírlap 1990/238. szám. Új Lap- és Könyvkiadó Kft., Székesfehérvár.

D. Kiss Csaba (főszerk.): Komondor-akció Pusztaszabolcson – két rendőr megsebesült. In: A Hírlap 1990/23. szám. Limes Lap- és Könyvkiadó, Dunaújváros.

Darvasi István (főszerk.): Tiltott határátlépési kísérlet a Drávánál. „Romantikus” vállalkozás. In: Magyar Hírlap 1976/22. szám. Lapkiadó Vállalat, Budapest.

Eötvös Pál (főszerk.): Ágyból tüzelt, majd megadta magát. In: Népszabadság 1990/281. szám.

Interjú Bárány János r. századossal (2024. 07. 10.)

Interjú Kiss Lászlóval (2013. április 26.)

Interjú Kubinszki István nyá. r. alezredessel (2024. június 19.)

Interjú Palcsó László rendőr főörzszászlóssal (2024. 08. 07.)

Interjú Szórádi István rendőr törzszászlóssal (2024. augusztus 15.)

Kimutatás a „KOMONDOR” Szolgálat karhatalmi készletében lévő fegyverekről, lőszerokről és hadiműszaki felszerelésekről. Budapest, 1988.

Kiss Dávid: A Brief History of the Evolution of the Hungarian Police Anti-Terror Units (1987–2010). In: Magyar Rendészet 2023/1. szám. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.

Kiss László: Regényes életem – Egy terrorelhárító visszaemlékezései (kézirat a szerző birtokában)

Nagy Jenő (főszerk.): Bírósági krónika. Kalandos „kirándulás” In: Fejér Megyei Hírlap 1976/20. szám. MSZMP Fejér megyei Bizottsága, Székesfehérvár.

Péntek Sándor: Tizenhat + két évet kapott. In: Komárom-Esztergom megyei 24 óra 1993/85. szám. Axel Springer-Magyarország Kiadói Kft., Tabánya.

Sebők János: Siker vagy kudarc? Az első vér. In: TOP GUN MAGAZIN 1999/2. szám.

Kiss Dávid: Tűzpárbaj Pusztaszabolcson – egy terrorelhárító akció, ahogy a résztvevők látták

Somogyi Gábor: Főszerepben a kommandó – meddig terjedhet a humánus? In: Pesti Hírlap 1990/195. szám. Pesti Hírlap Kiadó Kft., Budapest.

Tárkányi Adrien: Banditát fogtak a komondorok. In: KURÍR 1990/129. szám. Kurír Lap- és Könyvkiadó Rt., Budapest.

Tárkányi Adrien: Mesterlövész foxival. In: KURÍR 1991/45. szám. Kurír Lap- és Könyvkiadó Rt., Budapest.

Tóth Lóránd: Magyar Kommandós Könyv. Bereményi Könyvkiadó, 1995.